

Mit várhatunk a svéd uniós elnökségtől?

Bevezetés

2023. január 1-jén Svédország vette át az Európai Unió Tanácsának soros elnökségét Csehországtól. Számos európai és globális léptékű kihívás mellett az októberben hivatalba lépő svéd kormányra várhatóan belpolitikai csatározások is várnak. Mi a svéd elnökség programja, prioritásai, melyek lesznek a legnagyobb kihívások, amelyekkel szembe kell néznie Stockholmnak az EU Tanácsának soros elnökeként?

Sajátos belpolitikai helyzet

A svéd soros elnökség mozgásterét nem csupán az európai, de a belpolitikai kihívások is befolyásolhatják.¹ 2021-ben hét év kormányzás után megbukott a baloldali svéd kormány (Szociáldemokrata Párt, Zöldek, Középpárt, Baloldal), ezt követően 2022 szeptemberében került sor a parlamenti választásokra az országban.² A választáson újra a szociáldemokraták szereztek a legtöbb mandátumot, azonban ez most nem volt elég a kormányalakításhoz. A második helyen a konzervatív Svéd Demokraták (SD) futottak be. Az európai fősodratú médiában szélsőjobboldaliként és populistaként nyilvántartott párttal azonban a legtöbb svéd politikai erő nem volt hajlandó koalícióra lépni, így az ő kormányalakításuk sem volt életszerű.

A megoldást végül a választáson harmadik legtöbb képviselőt szerző Mérésékelt Párt kisebbségi kormánya jelentette a Kereszténydemokrata Párttal és a Liberálisokkal. Ez a koalíció csupán 103 mandátummal rendelkezik a 349 fős svéd parlamentben, a *Riksdag*ban, ezért a Mérésékelt Párt elnökének, Ulf Kristerssonnak a miniszterelnökké választásához és a kormány működőképessé tételéhez szükséges volt, hogy a kormányt kívülről támogassák a Svéd

¹ GERCZULA 2022.

² MURÁNYI 2022.

Mit várhatunk a svéd uniós elnökségtől?

Demokraták. Az SD 73 képviselőjével a kormánynak így 176 mandátuma lett az ellenzék 173 mandátumával szemben, ami lehetővé tette a kormányalakítást. A Liberálisok nem voltak hajlandók koalícióra lépni a Svéd Demokratákkal, azonban a külső támogatás számukra is elfogadható megoldás volt.

Természetesen a Svéd Demokraták sem „ingyen” biztosítják támogatásukat a kormánynak; a bevándorlásellenes párt szigorúbb kormányzati álláspontot vár a migráció kapcsán, valamint beleszólást követelhetnek a további kormányzati és uniós ügyeket érintő döntésekbe is. Erre utal az a nyilvánosságra nem hozott záradék a koalíciós együttműködést rögzítő dokumentumban, amely szerint az SD-nek konzultációs joga lesz a soros elnökség által napirendre tűzött minden uniós ügyben.³

Ez a sajátos belpolitikai helyzet értelemszerűen a svéd soros elnökség mozgásterét is jelentősen befolyásolhatja. Többen úgy látják, hogy a svéd kormány a Svéd Demokraták „tűszává” vált,⁴ hiszen amennyiben nem érvényesül a populista párt akarata, akkor az SD a kisebbségi kormány bedöntésével fenyegetheti Ulf Kristersson miniszterelnököt. A Svéd Demokraták külső támogatásával is rendkívül szűk a kormány többsége, ami valóban kiszolgáltatott helyzetbe hozza a Kristersson-kormányt, a „farok csóválja a kutyát” klasszikus helyzetet előidézve.

A migráción túl egy másik kényes téma az uniós elnökségi program végrehajtása szempontjából a zöldpolitika. A Svéd Demokraták elnöke, Jimmie Åkesson és pártja további tagjai ugyanis többször kétségbe vonták a klímaváltozás tényét, így kérdéses, hogy az SD zsarolási potenciálját kiterjeszti-e majd a zöldpolitikával kapcsolatos elnökségi programra.⁵

Svéd elnökségi program és prioritások

Az orosz–ukrán háború a francia és cseh elnökség prioritásait,⁶ és ekképpen a teljes elnökségi trió programját is jelentősen átalakította.⁷ Ulf Kristersson svéd miniszterelnök december 14-én, a *Riksdag*ban elmondott beszédében

³ MRAV 2022.

⁴ SZUMSKI 2022.

⁵ Sweden Democrat Slammed for Denying Climate Crisis in Parliament 2022.

⁶ TÁRNOK 2022a; 2022b.

⁷ Az Európai Unió Tanácsa 2021.

ismertette a svéd soros elnökség prioritásait és az elnökségi programot.⁸ Ezek alapján a svéd soros elnökség négy fő prioritása a biztonság, a versenyképesség, a zöld és energiaátállás, valamint az értékek és a jogállamiság védelme.

1. Biztonság. E prioritás elsősorban az Oroszország Ukrajna elleni agressziójával kialakított biztonsági helyzetre reagál. A svéd tanácsi elnökség erősíteni akarja az uniós egységet, és közös álláspontot szeretne kialakítani az európai biztonság- és védelempolitika megteremtése terén. Ennek keretében Stockholm előrehaladást szeretne elérni a Stratégiai Iránytű végrehajtásával.⁹ A svéd kormány ugyanakkor hangsúlyozza, hogy Európa védelmi képességeinek erősítése nem helyettesíti, hanem kiegészíti a NATO védelmi szövetségét, a transzatlanti kapcsolatok erősítése pedig a biztonsági prioritás kiemelt szempontja.

Svédország továbbá prioritásként kezeli az Ukrajnának szánt gazdasági és katonai támogatás folytatását. Ezzel kapcsolatban a svéd elnökségi programból az is kiderül, hogy Stockholm határozottan kiáll az Oroszország elleni szankciós politika folytatása mellett, és hogy az uniós egység megteremtése ezen a területen a kormány kiemelt jelentőségű feladata lesz a következő hat hónapban. A biztonsági prioritás további eleme a határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni harc fokozása. Ez a célkitűzés illeszkedik a svéd belpolitikai programhoz, ugyanis az országban jelentősen megszaporodtak a jellemzően bevándorló háttérű bandák által elkövetett bűncselekmények, amelyek ellen az új svéd kormány határozottan szeretne fellépni a jövőben.

2. Versenyképesség. A svéd politikai önmeghatározás fontos eleme a szabadpiac és a szabad verseny támogatása, ez pedig az elnökségi programban is hangsúlyosan megjelenik. A svéd kormány szerint a szabad verseny támogatása a magánbefektetések ösztönzése útján elősegíti az egyéb célok megvalósítását is, így különösen a zöld és digitális átállást, továbbá fokozza az EU gazdasági ellenálló képességét is a gazdasági természetű kitettség csökkentése által. A svéd elnökségnek ezzel egyidejűleg foglalkoznia kell majd a rendkívül magas európai infláció kezelésével és a fenyegető európai recesszió elleni fellépéssel is.

3. Zöld átállás az energiában. Stockholm hangsúlyozta, hogy a magas energiaárak kezelése az egyik legégetőbb feladat, azonban a svéd kormány egyúttal szeretné támogatni az elnökség során a hosszú távú energiareform megvalósulását is. Ulf Kristersson szerint az energiaátállás, a fosszilis energiahordozókról való leválás már nem csupán zöld-, de biztonságpolitikai kérdés is,

⁸ *Speech by Prime Minister Ulf Kristersson in the Riksdag 2022; Priorities; The Swedish Presidency Programme.*

⁹ Az Európai Unió Tanácsa 2022.

Mit várhatunk a svéd uniós elnökségtől?

különösen Oroszország Ukrajna elleni agressziója fényében. Ehhez jelentős beruházásokra lesz szükség.

A svéd elnökség a következő hat hónapban szeretné lezárni a *Fit for 55* (Irány az 55%) javaslatcsomagról szóló tárgyalásokat. Ennek értelmében az EU 2030-ig 55%-kal csökkentené a kibocsátását. A cseh elnökség jelentősen előrehaladt a *Fit for 55* dossziéval, így a tárgyalások lezárására júniusig reális esély mutatkozik. Hasonló cél a fosszilis anyagokkal működő autók kivezetése az EU-n belül 2035-ig. A svéd elnökség továbbá szeretne előrehaladást elérni az EU villamosításának felgyorsítása terén, többek között egy új akkumulátorrendelet kidolgozásával is. Ulf Kristersson *Riksdag*ban elmondott beszédében azt is kifejtette, hogy azok a tagállamok, amelyek új nukleáris erőműveket kívánnak építeni, ezt szabadon megtehetik.

4. Értékek és jogállamiság. Ulf Kristersson leszögezte, hogy Svédország aktív szerepet kíván betölteni az értékek és a jogállamiság előmozdítása terén is. A svéd kormány „konstruktívan viszi tovább a tanács munkáját a 7. cikk szerinti eljárásban, és kiáll az EU azon joga mellett, hogy a közös alapok kifizetését a jogállamiság elveinek betartásához szabja feltételül”.

Mit várhatunk a svéd elnökségtől?

Svédország rendkívüli kihívások idején veszi át az EU Tanácsának soros elnökségét. Az elnökségi programnak valamennyi eleme alapvető kiindulási alapként hivatkozik az Ukrajna elleni orosz agresszióra. Ukrajna támogatása a svéd elnökség első számú prioritása, de hasonlóan fontosnak tartják a transzatlanti kapcsolatok erősítését is.

Kristersson a svéd parlamentben elmondott beszédében egyáltalán nem tért ki a migrációra, illetve a prioritások között sem szerepel kifejezetten a téma (az elnökségi program röviden kitér rá). Ez annak fényében is furcsa, hogy a svéd kormány egyik legfontosabb belpolitikai célkitűzése a kérdés, amely az Európai Unió egészét is rendkívüli mértékben érinti. A Svéd Demokraták belpolitikai szerepe miatt ugyanakkor vélhetően ott lesz a svéd elnökség napi-rendjén a migráció.

Svédország várhatóan határozott hangot üt majd meg hazánkkal szemben a jogállamisági eljárások és az orosz–ukrán háborút érintő intézkedésekkel kapcsolatos uniós egység kialakítása ügyében.¹⁰ Utóbbi kapcsán Ulf Kristers-

¹⁰ HERCZEG 2023.

son kifejezetten azt mondta, hogy ennek érdekében meg kell majd küzdenie Magyarország „nemzeti-populista” kormányával.¹¹ A kemény svéd fellépésnek szintén lehetnek belpolitikai okai, hiszen a szeptemberi választáson legnagyobb támogatást szerző szociáldemokraták várhatóan erőlyes fellépést fognak követelni a svéd kormánytól Magyarországgal és Lengyelországgal szemben.

Kristeresson a svéd parlament előtt elmondott beszédében ugyanakkor azt is leszögezte, hogy a közös európai érdek vizsgálatakor figyelembe kell venni az Európai Unió sokszínűségét és a tagállamok eltérő helyzetét.¹² Azt ígérte, közvetíteni fognak az álláspontok között, mégpedig több alázattal és „kevesebb prédikálással”. Ez azért is lenne fontos, mert a Tanács soros elnökének legfontosabb feladata az uniós egység megteremtésének elősegítése, ennek érdekében pedig a semleges álláspont mindenképpen szükséges a tárgyalások során.

Júliusban Spanyolország veszi át a stafétát Stockholmtól, ezzel pedig kezdetet vesz a spanyol-belga-magyar elnökségi trió. Ebben a félévben a trió tagjai véglegesíteni fogják a trió programját, így hazánk 2024. július 1-jén kezdődő uniós elnöksége is karnyújtásnyira került, amelynek az Európa Stratégia Kutatóintézet is kiemelt figyelmet szentel.

2023. január 9.

Felhasznált irodalom

- A svéd kormányfő Európa biztonságáról beszélt a soros elnökség programja kapcsán. *Mandiner*, 2023. január 3. Online: https://mandiner.hu/cikk/20230103_orban_viktor_europai_unio_harc_ulf_kristeresson_kulfold_elnokseg_svedorszag_ukrajna_szankcio_tamogatas_oroszorszag
- Az Európai Unió Tanácsa (2021): *A Tanács 18 hónapra szóló programja (2022. január 1. – 2023. június 30.)*. Brüsszel, 2021. december 10. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14441-2021-INIT/hu/pdf>
- Az Európai Unió Tanácsa (2022): *Stratégiai iránytű: fokozott biztonság és védelem az EU számára a következő évtizedben*. Sajtóközlemény, 2022. március 21. Online: www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/
- BUGNYÁR Zoltán (2022): Több alázatot, kevesebb prédikálást ígér Stockholm. *Magyar Nemzet*, 2022. december 15. Online: <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2022/12/tobb-alazatot-kevesebb-predikalast-iger-stockholm-2>

¹¹ A svéd kormányfő Európa biztonságáról beszélt a soros elnökség programja kapcsán.

¹² BUGNYÁR 2022.

Mit várhatunk a svéd uniós elnökségtől?

- GRECZULA Levente László (2022): Itt a jobboldali svéd kormány – de mihez kezd Svédország problémáival? *Mandiner*, 2022. október 18. Online: https://mandiner.hu/cikk/20221018_svedorszag_jobboldal_kormany
- HERCZEG Zsolt (2023): Leccap-e Magyarországra a svéd soros EU-elnökség? *Infostart*, 2023. január 4. Online: <https://infostart.hu/kulfold/2023/01/04/leccap-e-magyarorszag-ra-a-sved-soros-eu-elnokseg>
- MRAV Noémi (2022): A szélsőjobb árnyéka vetül a svéd soros elnökségre, kérdés, milyen hatással lesz ez az uniós ügyekre. *Euronews*, 2022. december 22. Online: <https://hu.euronews.com/2022/12/22/a-szelsojobb-arnyeka-vetul-a-sved-soros-elnoksegre-kerdes-milyen-hatassal-lesz-ez-az-unios>
- MURÁNYI Ernő (2022): A célegyenesben növelte mandátumszámát a svéd jobboldal. *Világ-gazdaság*, 2022. szeptember 14. Online: www.vg.hu/kozelet/2022/09/a-celegyenesben-novelte-mandatumszamat-a-sved-jobboldal
- Priorities*. Swedish-presidency.consilium.europa.eu. Online: <https://wayback.archive-it.org/12090/20231020073756/https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/en/programme/priorities/>
- Speech by Prime Minister Ulf Kristersson in the Riksdag*. Swedish-presidency.consilium.europa.eu, 2022. december 14. Online: <https://wayback.archive-it.org/12090/20231020081100/https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/en/news/speech-by-prime-minister-ulf-kristersson-in-the-riksdag/>
- Sweden Democrat Slammed for Denying Climate Crisis in Parliament. *The Local*, 2022. október 19. Online: www.thelocal.se/20221019/sweden-democrat-slammed-for-denying-climate-crisis-in-parliament/
- SZUMSKI, Charles (2022): Swedish EU Presidency Likely to be “Hostage” of the Far-Right. *Euractiv*, 2022. december 22. Online: www.euractiv.com/section/politics/news/swedish-eu-presidency-likely-to-be-hostage-of-the-far-right/?fbclid=IwAR2DxrrEWlnUXGU9LqbYk22q9nnaWmkQwX8c6ZUXrKhkBkG7oG-Pe5oURLA
- TÁRNOK Balázs (2022a): Mit várhatunk a francia uniós elnökségtől? *Ludovika.hu*, 2022. január 10. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2022/01/10/mit-varhatunk-a-francia-unios-elnoksegtol/
- TÁRNOK Balázs (2022b): Mit várhatunk a cseh uniós elnökségtől? *Ludovika.hu*, 2022. január 10. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2022/07/01/mit-varhatunk-a-cseh-unios-elnoksegtol/
- The Swedish Presidency Programme*. Swedish-presidency.consilium.europa.eu. Online: <https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/en/programme/programme-of-the-presidency/>